

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא נא

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

א. כר"ע, דאמר בור ברשותו חייב –

משכנת לה בחצר של שניהם, ובור של שניהם, והפקירו רשותן ולא הפקירו בורן. לפי מ"ד בור ברשותו פטור –

לומר ברה"ר: ברה"ר בור של שני שותפין היכי משכנת לה?
אי דשוו שליח תרווייהו ואמרי ליה זיל כרי לן ואזל כרה להו –

(קושיה) אין שליח לדבר עבירה ומתחייב השליח, ולומדים זאת מסברה 'דברי הרב

(הקב"ה) ודברי התלמיד (משלח) מי שומעין?

ואי דכרה האי חמשה והאי חמשה?

(קושיה) נסתלקו להו מעשה ראשון?

ב. לרבי ולנזקין משכנת לה.

(קושיה) אלא לרבי ולמיתה, ולרבנן בין למיתה בין לנזקין היכי משכנת לה?

ג. רבי יוחנן כגון שחפר אחד מהם תשעה ובא חבירו וסייעו שעקרו שניהן

חוליא בבת אחת והשלימו לעשרה, שכאן אין אחרון, ושניהם חייבים בין

לנזקים ובין למיתה.

מחלוקת רבי ורבנן – שנים שהזיקו או הרגו – מקור הדין

מאי רבי ומאי רבנן?

דתיא אחד החופר בור תשעה ובא אחר והשלימה לעשרה –

א. רבנן - האחרון חייב^{ק"פ} בין למיתה ובין לנזקין.

ב. רבי - אחר אחרון למיתה ואחר שניהם לנזקין.

כעת הגמרא מחפשת מהיכן כל אחד למד את דינו, ומסבירה בדרך אחד, ודוחה, ולבסוף מסיקה.

(1)

א. דרבנן - דאמר קרא כי יפתח וכי יכרה, אם על פתיחה חייב, על כרייה לא כל שכן! אלא להביא כורה אחר כורה שסילק מעשה ראשון.

ב. רבי - אמר לך הנהו מיצרך צריכי כדאמרין שעל עסקי פתיחה וכרייה בא לו. (קושיה) ורבנן נמי מיצרך צריכי?!

שגלבי מיתה הסברא אומרת שלא שייך לחייב את הראשון, שהרי לא חפר שיעור שיש בו כדי להמית, אמנם לגבי נזקין נחלקו האם יש פטור מיוחד ויתבאר בהמשך האם הראשון נפטר, או לא ושניהם חייבים.

וְכִי־יִפְתַּח אִישׁ בֹּרַי אֹרֶץ יִכְרֶה אִישׁ בֶּרֶךְ וְלֹא יִכְסֶנּוּ וְנִפְלֵ-שָׁמָּה שׂוֹר אֹרֶץ חֲמוֹר:
אֹרֶץ נוֹדֵעַ כִּי שׂוֹר נִגַּח הוּא מִתְמָזֵל שְׁלֹשׁ וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ בְּעֵלְיוֹ שְׁלֹם יִשְׁלַם שׂוֹר תַּחַת הַשָּׁר וְהַמֵּת יִהְיֶה־לוֹ:

(2)

א. דרבנן –

נזקין: אמר קרא כי יכרה איש בור אחד ולא שנים.

וְכִי־יִפְתַּח אִישׁ - ולא שור בור.

ב. ורבי –

כי יכרה איש בור ולא שור בור.

ורבי אידי דכתב האי כתב האי.

שיטת רבנן מדוע הראשון חייב

למדנו לעיל שלפי רבנן רק אחד מהם מתחייב, עתה הגמרא שואלת מדוע השני ולא הראשון.

וממאי דלחיובי בתרא, דלמא לחיובי קמא?

(תירוץ) דאמר קרא והמת יהיה לו ההוא דקא עביד מיתה.

(קושיה) והאי והמת יהיה לו מבעי ליה לכדרבא –

להבנת העניין, נקדים: ישנם סוג של בהמות קדשים שנפסלו להקרבה, כגון בכור של הכהן שנפל בו מום או בהמה אחרת שנפל בה מום, שדין הוא: פודין אותם, הבהמה מותרת בהנאה ונחשבת 'כשור רעהו' לגבי נגיחת שור, אכן, ישנם דינים מיוחדים והיינו: שאסורים לגזוז אותם, וחלבם אסור, ואסור ליתן בשרו לכלבו. ומכך לומדים שאם נפלו בהמות אלו לבור, בעל הבור פטור מתשלומים, כיוון שהפסוק מצריך שיהא המת שייך לבעל הבור אפילו בהנאה לכלבו.

בית הסקילה

הגמרא מקשה לרב נחמן, שסבר שיש חבטה מפחות עשרה, והבינה שהוא הטריף את הבהמה לא מספק אלא בתורת ודאי, שיש בפחות מעשרה כדי להמית.^{ק"ט}

(קושיה) איתיביה בית הסקילה היה גבוה שתי קומות ותני עלה וקומה שלו,

שמפילו מעומד, הרי כאן שלש.

ואי סלקא דעתך יש חבטה בפחות מי', למה לי כולי האי?

(דחיה) ולטעמך, נעביד עשרה?

אלא, כר"נ - דאמר ר"נ אמר רבה בר אבוא אמר קרא ואהבת לרעך כמוך ברור לו

מיתה יפה שימות מהר.

(קושיה) אי הכי, נגבה טפי?

(תירוץ) משום דמינוול שנעשה אברים.

מצות מעקה

איתיביה כי יפול הנופל ממנו ולא בתוכו והיינו מבית גבוה מרשות הרבים שראוי ליפול ממנו לרשות הרבים, חייב במעקה, אך כשהבית עמוק מרשות הרבים פטורה.

כיצד?

היתה רה"ר גבוה ממנו עשרה טפחים ונפל מתוכה לתוכו, והיינו נפל מרשות הרבים לתוך גגו של הבית, פטור ממעקה.

עמוקה ממנו עשרה טפחים, ונפל מתוכו גג לתוכה לרה"ר, חייב במעקה.

ואי ס"ד יש חבטה בפחות מי', למה לי עשרה?

(תירוץ) שאני בית, דכל פחות מעשרה לאו בית הוא – למרות שישנה חבטה בפחות מעשרה, אך התורה לא חייבה אלא מי שיש לו בית, והיינו גובה עשרה טפחים.

הגמרא מקשה, שאם הבית מבחוץ גבוה עשרה, אזי מבפנים אין לו שיעור בית, ומדוע מתחייב במעקה:

(קושיה) אי הכי, השתא נמי דהוי מאבראי עשרה - דל מיניה תקרה ומעזיבה, מגואי לא הוי עשרה?

(תירוץ) א"ל כגון דחק מגואי כלומר בפנים יש עשרה טפחים.

(קושיה) אי הכי, כי לא הוי נמי מאבראי עשרה משכנת לה דהוי מגואי עשרה כגון דחק בה טפי? ר"ל יכולים למצוא בית שקרקעיתה עמוקה כמה טפחים למטה, וכלפי

הרשות הרבים גגה פחות מעשרה גובה, שיש לה שיעור בית וגם שיעור חבטה לפי רב נחמן. הגמרא חוזרת ואומרת שרב נחמן סובר שאין חבטה בפחות מעשרה, והבהמה טריפה שהיה חבטה של עשרה, כמו שהגמרא מבארת.

(תירוץ) אלא היינו טעמא דר"נ –

סבר מכריסא דתורא לארעא כמה הוי? ארבעה.

אריאת דדלאי כמה הוי? שיתא.

הא עשרה, אישתכח דכי קא מחבט מעשרה הוא דקא מחבט.

לפי החשבון ה"ל היה אמור להיות כתוב במשנה את השיעור של ששה טפחים, ולכן הגמרא מקשה לרב נחמן ממשנתינו:

(קושיה) אלא מתני' דקתני מה בור שהוא כדי להמית י' טפחים, אף כל שיש בו כדי להמית י' טפחים - בשיתא נמי סגיאי?

(תירוץ) אמרי מתני' דאיגדר לבור כלומר שוכב היה ונתגלגל ונפל.

מתניתין

בור של שני שותפין קייטעבר עליו הראשון ולא כסהו, והשני ולא כסהו, השני חייב [נחלקו בגמרא האם נתן הראשון לשני להשתמש בלבד, או שמסר לו כיסוי הבור – ונחלקו

האם יש ברירה].

גמרא

כיצד יתכן בור של שני שותפים

להלן הגמרא מבארת בשלושה אופנים כיצד שייך בור של שני שותפים, ומביאה שני תירוצים לפי דעת אחד, ותירוץ אחרון לפי כל הדעות.

אמרי בור של שני שותפין היכי משכנת לה?

^{קט"ז} כך ביאר בספר דברי יעקב בשם שו"ת בית יצחק.

^{קט"ח} תוספות ד"ה בור של שני שותפין היכי משכנת לה. ולא בעי למימר שהפקירו רשותן ובורן דפטור לכולי עלמא כדפרישית בהמניה (לעיל דף כח: ושם) ולא בעי למימר כגון שחפר זה עשרה וזה עשרים דאמר לקמן דכולם חייבין דאבור עשרה דמתניתין קאי:

^{ק"ט} תוספות ד"ה האחרון חייב. דוקא הוא בשביל שחידש מיתה שלא היה מתחילה אבל ראשון ח' וזה ט' כולם חייבין בנזקין כמו זה י' וזה עשרים:

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא נא

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן (שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלוני נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

או דלמא, כיון דלא עמקא לית ביה הבלא?
תיקו.

דאמר רבא שור פסולי המוקדשין שנפל לבור, פטור - שנאמר **והמת יהיה לו**: במי שהמת שלו.

(תירוץ) אמרי ולא ממילא שמעת מינה שתי הדינים דבהווא דעבד מיתה עסקינן:

[עד כאן דף נא עמוד א]

ת"ר אחד החופר בור עשרה, ובא אחר והשלימה לכל, ובא אחר והשלימה לשלשים, **כולן חייבין**.

(קושיה) **ורמינהו** אחד החופר בור עשרה והבור היה רחב ולא היה בו הבל כל כך, ובא אחר וסייד וכייד ^{צ"ר} בטיח הסיד שטח בו, **האחרון חייב**.

1. לימא **הא רבי** כמו לגבי נזקים שהינם שותפים, ה"ה כאן הראשון גם מתחייב שעשה שיעור מיתה **הא רבנן** שסובר שרק האחרון חייב.

2. אמר רב זביד הא והא רבנן-

הברייתא ראשונה - עד כאן לא קאמרי רבנן אחרון חייב, אלא היכא דלא עבד קמא שיעור מיתה אבל **היכא דעבד קמא שיעור מיתה**, אפילו רבנן מודו דכולן חייבין.

[אין להקשות שאם לומדים את החיוב מ'המת יהיה לו', כיוון שהראשון עשה שיעור מיתה רק הוא יתחייב ומדוע השני גם חייב. י"ל שעיקר הפסוק ד"המת יהיה לו' לא בא ללמד את זאת, אלא דינו של רבא (פסולי המוקדשים) ולכן אין למעט הני מזה קפ"א.]

הברייתא שנייה: **התם שלא היה בו הבל למיתה ובא אחר והוסיף בה הבל למיתה**. ולכן הראשון פטור.

3. איכא דאמרי - אמר רב זביד הא והא רבי, רק לרבנן כמו שפטור ט' בנזקין. ה"ה דפטור ממיתה.

הברייתא ראשונה - הך דקתני כולן חייבין שפיר.

הברייתא שנייה הא דקתני אחרון חייב כגון שלא היה בו הבל לא למיתה ולא לנזקין, שהיה רחב הרבה, ובא אחר והוסיף בו הבל בין למיתה בין לנזקין.

אמר רבא הניח אבן ע"פ הבור והשלימה לעשרה, באנו למחלוקת רבי ורבנן והיינו לגבי נזיקין לרבנן האחרון חייב, ולרבי שניהם, ולגבי מיתה לכ"ע האחרון חייב - החידוש הוא **מהו דתימא** לכ"ע האחרון פטור, **למטה הוא דהבלא ידידיה קא קטיל ליה, אבל למעלה דלא הבלא ידידיה קא קטיל, אימא לא, קמ"ל**.

רבא מסתפק במקרה שהראשון חפר ט' ובא אחרון והשלימו לעשרה, וחזר האחרון ומילא עפר טפח האם האחרון חייב בנזיקין או לאו.

בעי רבא טם ^{סתם} טפח או סילק אבניו מהו?
להלן צדדי הספקו:

מי אמרינן מאי דעבד שקליה וראשון חייב.

או דלמא נסתלקו מעשה ראשון וקמה ליה כוליה ברשותיה ועתה יש בור תשעה והאחרון חייב בנזיקין.
תיקו.

בור שמונה ומהן שני טפחים מים

אמר רבה בר בר חנה אמר שמואל בר מרתא בור שמונה ומהן שני טפחים מים, חייב - כל טפח דמיא כתרי דיבשה דמי.

איבעיא להו בור תשעה ומהן טפח אחד מים מהו?
להלן צדדי הספקו:

מי אמרינן כיון דלא נפיש מיא, לית ביה הבלא, או דלמא, כיון דעמיק טפי אית ביה הבלא?

בור שבעה ומהן שלשה טפחים מים מהו?
להלן צדדי הספקו:

מי אמרינן כיון דנפיש מים טפי, אית ביה הבלא,

קפ"א כך ביאר הפני יהושע כוונת רש"י.

קפ"ב תוספות ד"ה השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורים ליכנס בחצר. בנדרים (דף מו:): מפרש **בין יש ביה דין חלוקה ובין אין ביה דין חלוקה אסורים** ואע"פ שאין יכול למחות ליכנס כשאין בו דין חלוקה מ"מ יכול לאסור עליו מידי דהוי אמשכיר בית לחבירו שיכול המשכיר להקדיש

בעא מיניה רב שיזבי מרבה אחד חופר בור י' ובא חבירו הרחיבה פי הבור מהו?

א"ל רב ^ה הרי מיעט הבלא תבא עליו ברכה!

(קושיה) א"ל אדרבה?! הרי קירב הזיקא שמיעט את מקום ההילוך, ואולי אם לא היה

מרחיב לא היה השור נופל.

ישנם שתי לישנות מה רב אשי פסק בזה.

אלא אמר רב אשי ניחזי אנן:

אי בהבלא מיית, הרי מיעט הבלא.

אי בחבטה מיית, הרי קירב הזיקא.

איכא דאמרי - אמר רב אשי ניחזי אנן:

אי מההיא גיסא נפל, הרי קירב הזיקא,

ואי מאידך גיסא נפל, הרי מיעט הבלא.

איתמר בור שעומקה כרחבה-

רבה ורב יוסף דאמרי תרויהו משמיה דרבה בר בר חנה דאמר משמיה דרבי מני:

א. חד אמר לעולם יש בה הבל עד שיהא רחבה יתר על עומקה.

ב. וחד אמר לעולם אין בה הבל עד שיהא עומקה יתר על רחבה.

[משנה] עבר עליו הראשון ולא כסהו

בור של שני שותפים שהזיק אחרים, שניהם חייבים בנזיקין. נתבאר במשנה, שאם הראשון עבר על הבור ולא כיסהו השני חייב. הגמרא מנסה להבין באיזה מקרה מדובר שאם רק עבר לפניו וכיסהו ברור שהראשון פושע ומתחייב.

וראשון מאימת מיפטור?

רבה ורב יוסף דאמרי תרויהו משמיה דרבה בר בר חנה דאמר משמיה דרבי מני:

א. חד אמר משמניחו משתמש.

ב. וחד אמר משימסור לו דליו ^{כ"ס} ר"ל הראשון פתח ודלה ומסר לשני כיסוי הבור.

כתנאי המדלה מים מן הבור ובא חבירו ואמר לו 'הנח לי ואני אדלה מים'.

בור של שותפים, כשאחד משאיל לשני להשתמש אזי הוא אחראי על נזקי הבור. להלן נחלקו מתי נחשב שהראשון משאיל חלקו לשני, ומחלוקתם תלויה אם יש דיני ברירה, והיינו שכל אחד שמדלה אומרים שהוא מדלה מחלקו ולא משתמש בחלק של השני, או אין ברירה, ולכן עצם השתמשות של השני נחשב שהוא שאל ממנו, ואחריות הבור מוטלת עליו.

א. [ת"ק] כיון שהניחו משתמש, פטור - ורבנן סברי אין ברירה.

ב. רבי אליעזר בן יעקב אומר משימסור לו דליו - סבר יש ברירה האי מדידיה קא ממלא והאי מדידיה קא ממלא.

אמר רבינא ואזדו לטעמייהו -

דתנן השותפין ^{קפ"ב} שנדרו הנאה זה מזה:

א. [ת"ק] אסורין ליכנס לחצר - ורבנן סברי אין ברירה.

ב. ר"א בן יעקב אומר זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו. - סבר יש ברירה האי לדנפשיה עייל והאי לדנפשיה עייל.

במכירה מה יחשב 'לך חזק וקני' - בור / בית / בהמה דקה

מכירת בור דינו כמכירה קרקעות שנקנים כסף, שטר וחזקה (השתמשות בו).

א"ר אלעזר המוכר בור לחבירו, כיון שמסר לו דליו קנה.

היכי דמי?

אי בכספא - ליקני בכספא?

אי בחזקה - ליקני בחזקה?

(מסקנה) לעולם בחזקה לבד ממסירת דליו,

ובעי למימר ליה 'לך חזק וקני' - וכיון שמסר לו דליו כמאן דאמ' ליה לך חזק וקני דמי.

[עד כאן דף נא עמוד ב]

כדאיתא במסכת ערכין בפ' האומר משקלי (דף כא. ושם) אע"פ שאין יכול למחות ביד השוכר שלא ליכנס וא"ת ומ"ש מב"ח דאתי ושקיל אפי' הקדיש שדהו אלא משום דר' אבהו מוסיף דינר שלא יאמר כו' (שם דף כג.) וי"ל דשאני ב"ח דגוף הקרקע יוצא מתחת יד המקדיש אבל גבי שוכר לעולם אין גוף הקרקע יוצא מתחת יד המשכיר: